

Heikki Vestman kok ym.

Lakialoite laiksi opintotukilain 17 ja 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa esitetään opiskelijoiden vapaan tulon tulorajojen sekä takaisinperintää koskevan tulonylitysrajan korottamista 50 prosentilla. Suomen opintotukijärjestelmän nykyiset tulorajat haittaavat opiskelijaa hankkimasta lisätuloa ja kartuttamasta omaa osaamistaan opiskeluaikana. Tulorajat eivät palkitse ahkeraa opiskelijaa ja luovat keinotekoisia köyhyyttä. Palkansaajien tutkimuslaitoksen tuoreen selvityksen mukaan nykyisiä tulorajoja voi nostaa merkittävästi. Raportin mukaan tulorajat aiheuttavat suhteellisen suuria vaikutuksia opiskelijoiden tuloihin, mikä johtaa suhteellisen suuriin hyvinvointitappioihin. Valtio menettää samalla miljoonia euroja nettotuloja, koska opiskelijat rajoittavat työn tekemistä. Kaikki järkisyyt edellyttävät opintotuen vapaan tulon rajan nostamista merkittävästi.

PERUSTELUT

Suomen opintotukijärjestelmä koostuu opintorahasta ja oikeudesta opintolainan valtiontakaukseen. Aiemmin opintotukijärjestelmään oli sidottu myös opiskelijoiden asumislisä, mutta vuonna 2017 opiskelijat siirtyivät yleisen asumistuen piiriin, joka ei siten ole osa opintotuen järjestelmää. Asumislisään ovat oikeutetut Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vuokralla asuvat ja opiskelevat opiskelijat, joilla on asumismenoja ja jotka täyttävät opintotukilain 14 §:n ehdot.

Nykyisessä opintotukijärjestelmässä opiskelijalla voi olla opintorahan lisäksi muita veronalaisia tuloja kalenterivuodessa määrä, jota kutsutaan vapaaksi tuloksi. Käytännössä kullekin opiskelijalle muodostuu henkilökohtainen vapaan tulon vuosituloraja sen perusteella, kuinka monta opintotukikuukautta opiskelija käyttää. Opintotuen vapaan tulon rajoja korotettiin oleellisesti viimeksi vuonna 2008. Tällöin opiskelijan vapaan tulon tulorajoja korotettiin 30 prosenttia siten, että vapaita ansioita on saanut ansaita 660 euroa opintotukikuukautta kohden ja 1 970 euroa muita kuukausia kohden. Vuoden 2018 alusta opintotuen tulovalvonnan vuositulorajoja korotettiin 1 prosentilla. Korotuksen määrä perustui opintotukilain 17 a §:ään, jonka mukaan euromääriä tarkistetaan joka toinen vuosi 1 päivästä tammikuuta yleisen ansiotasoindeksin muutoksen mukaisesti, mutta vain, jos tulorajat nousevat indeksimuutoksen johdosta. Kyseisen pykälän voimaantulosäädöksen mukaan ensimmäinen vuositulorajojen indeksitarkistus on tehty 1.1.2018. Vuoden 2018 alusta alkaen vapaita ansioita on saanut ansaita 667 euroa opintotukikuukautta kohden ja 1 990 euroa muita kuukausia kohden.

Lakialoite LA 10/2019 vp

Opiskelijan tulee itse huolehtia siitä, että vuositulo ei ylitä vapaata tuloa. Liikaa maksettu etuus peritään takaisin. Ennen vuotta 2018 ylityksen jokaista alkavaa 1 310 euroa kohden on peritty takaisin yhden tukikuukauden opintoraha ja asumislisä aikajärjestyksessä alkaen kalenterivuoden viimeisestä tukikuukaudesta. Jos vapaan tulon ylitys on ollut enintään 220 euroa, liikaa maksettua tukea ei kuitenkaan peritä takaisin. Vuodesta 2018 alkaen vastaavat summat ovat olleet 1 323 ja 222 euroa.

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa yli puolet opiskelijoista käy opintojen ohella töissä. Työssäkäynti on yleisintä yliopisto- ja ammattikorkeakouluopintojen yhteydessä. Työnteolla on tunnetusti opintotuen lisäksi merkittävä asema monen opiskelijan toimeentulon turvaajana. Lisäksi kerrytyllä työkokemuksella on monilla aloilla suuri merkitys työllistymisessä opintojen päättyessä ja työelämään siirtyessä.

Suomen opintotukijärjestelmän nykyiset tulorajat estävät opiskelijaa hankkimasta lisätuloja ja kartuttamasta omaa osaamistaan. Tulorajat eivät palkitse ahkeraa opiskelijaa ja luovat keinotekoista köyhyyttä. Takaisinperintä toteutetaan, vaikka opiskelija olisikin edennyt riittävästi opinnoissa. Valtio menettää samalla miljoonia euroja nettotuloja, koska opiskelijat rajoittavat työn tekemistä. Työnteon pitäisi olla aina kannattavaa, ja ahkeruudesta tulisi palkita. Lisäksi on välttämätöntä huomioda, että opintojen ohella tehty työ on monesti kausittaista ja osapäiväistä. Tulorajan määrittäminen etukäteen on monesti ongelmallista. Kela on perinyt opintotukea takaisin tänä vuonna lähes 40 000 opiskelijalta tulorajojen vuoksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tilasi viime vaalikaudella Palkansaajien tutkimuslaitokselta selvityksen koskien Suomen opintotukijärjestelmän tulorajoja. Raportissa vertaillaan myös muiden Pohjoismaiden tulorajoja. Raportissa todetaan, että kaikissa Pohjoismaissa (paitsi Tanskan itsehallintoalueella Grönlannissa) on jonkinlainen tuloraja, eli opintotukea ei saa enää suurilla tuloilla. Tulorajat kuitenkin vaihtelevat maittain melko paljon. Raportissa oleva Pohjoismaiden opintotukien tulorajojen vertailu osoittaa, että esimerkiksi Norjassa ja Tanskassa tulorajat ovat merkittävästi korkeammalla tasolla kuin Suomessa. Lisäksi Suomi on ainoa Pohjoismaa, jossa opintotukia pitää maksaa kokonaan takaisin tulorajan ylityttyä. Muissa maissa tulorajan ylittävältä osalta tuloja verotetaan suuremmalla prosentilla kuin tulorajan alapuolisia tuloja eli rajaveroprosentti nousee.

Palkansaajien tutkimuslaitoksen raportissa esitettyjen laskelmien perusteella nykyisiä tulorajoja voisi nostaa merkittävästi. Raportin mukaan tulorajat aiheuttavat suhteellisen suuria ja laajoja vaikutuksia opiskelijoiden tuloihin, mikä ilmentää suhteellisen suuria hyvinvointitappioita. Liian alhaiset tulorajat laskevat opiskelijoiden hyvinvointia suhteellisen paljon.

Raportissa esitettyjen laskelmien perusteella nykyisiä tulorajoja voisi nostaa reippaasti. Esimerkiksi 9 opintotukikuukauden tulorajan (12 195 euroa) nostaminen 18 000 euroon johtaisi hyvinvointitappioiden voimakkaaseen alenemiseen, koska vain harva tienaisi tätä tulorajaa enempää tuloja, vaikka tulorajoja ei olisi lainkaan. Esitettyjen laskelmien mukaan opiskelijoiden keskimääräiset tulot kasvaisivat tällöin vuodessa noin 600 eurolla ja valtion saamat nettotulot (verotulot, joista on vähennetty tulonsiirrot) kasvaisivat yhteensä vuodessa noin 5,9 miljoonaa euroa.

Lakialoite LA 10/2019 vp

Raportissa lasketuissa summissa on otettu huomioon voimassa olevan opintotukilain 17 §:n 1 momentin sekä 27 §:n 4 momentin mukaisiin euromääriin opintotukilain 17 a §:n johdosta tehdyt korotukset. Tässä lakialoitteessa esitetään raportin mukaisia 50 %:n korotuksia opintotuen tulo-rajoihin opintotukilain 17 a §:n mukaan tehtyihin indeksikorjattuihin tulo-rajoihin verrattuna.

Edellä esitetyn perusteella kaikki järkisyty edellyttävät opintotuen vapaan tulon rajan nostamista vähintään 50 prosentilla. Uudet vapaan tulon rajat olisivat nykyisiin indeksitarkistettuihin lukuihin tehtävän 50 prosentin korotuksen myötä 1 001 euroa jokaista kuukautta kohden, jolta opiskelija on saanut opintorahaa tai asumislisää, sekä 2 985 euroa jokaista kuukautta kohden, jolta hän ei ole saanut opintorahaa tai asumislisää.

Opiskelijan vapaan tulon rajojen noston yhteydessä on välttämätöntä nostaa vastaavasti takaisinperinnän tulo-rajoja, kuten myös vuoden 2008 reformin yhteydessä tehtiin. Näin ollen vapaan tulon ylityksen rajoja korotettaisiin 50 prosentilla. Jatkossa, jos opiskelijan 17 §:n 1 momentissa tarkoitettu vuositulo ylittää vapaan tulon, ylityksen jokaista alkavaa 1 985 euroa kohden peritään takaisin yhden tukikuukauden opintoraha ja asumislisä aikajärjestyksessä alkaen kalenterivuoden viimeisestä tukikuukaudesta. Jos vapaan tulon ylitys on ollut enintään 333 euroa, liikaa maksettua tukea ei kuitenkaan peritä takaisin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

opintotukilain 17 ja 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/1994) 17 §:n 1 momentti ja 27 §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 17 §:n 1 momentti laissa 1173/2018 ja 27 §:n 4 momentti laissa 1388/2007, seuraavasti:

17 §

Opiskelijan omien tulojen vaikutus opintorahaan ja asumislisään

Opiskelijalla voi olla opintorahan lisäksi muita veronalaisia tuloja kalenterivuodessa määrä, jota kutsutaan *vapaaksi tuloksi*. Vapaa tulo lasketaan siten, että opiskelijalla voi olla tuloa:

- 1) 1 001 euroa jokaista kuukautta kohden, jolta hän on saanut opintorahaa tai asumislisää; sekä
  - 2) 2 985 euroa jokaista kuukautta kohden, jolta hän ei ole saanut opintorahaa tai asumislisää.
-

Lakialoite LA 10/2019 vp

27 §

Takaisinperintä

Jos opiskelijan 17 §:n 1 momentissa tarkoitettu vuositulo ylittää vapaan tulon, ylityksen jokais-
ta alkavaa 1 985 euroa kohden peritään takaisin yhden tukikuukauden opintoraha ja asumislisä ai-
kajärjestyksessä alkaen kalenterivuoden viimeisestä tukikuukaudesta. Jos vapaan tulon ylitys on
ollut enintään 333 euroa, liikaa maksettua tukea ei kuitenkaan peritä takaisin. Tuensaajalle annea-
taan päätösehdotus liikaa maksetun tuen takaisinperimisestä. Ehdotuksen mukainen päätös tulee
voimaan, jos tuensaaja ei valituksen tekemiseen varatussa määräajassa pyydä kirjallisesti asian
käsittelemistä uudelleen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lakialoite LA 10/2019 vp

Helsingissä 25.10.2019

Heikki Vestman kok
Pauli Kiuru kok
Sinuhe Wallinheimo kok
Janne Heikkinen kok
Timo Heinonen kok
Heikki Autto kok
Elina Lepomäki kok
Ritva Elomaa ps
Jani Mäkelä ps
Matias Marttinen kok
Wille Rydman kok
Juhana Vartiainen kok
Riikka Purra ps
Lulu Ranne ps
Sari Essayah kd
Ville Kaunisto kok
Riikka Slunga-Poutsalo ps
Sofia Vikman kok
Kim Berg sd
Minna Reijonen ps
Jukka Kopra kok
Antero Laukkanen kd
Kalle Jokinen kok
Arto Satonen kok
Sebastian Tynkkynen ps
Ruut Sjöblom kok
Mika Niikko ps
Vilhelm Junnila ps
Olli Immonen ps
Kai Mykkänen kok
Sakari Puisto ps
Jukka Mäkynen ps
Leena Meri ps
Mia Laiho kok
Marko Kilpi kok
Ari Koponen ps
Pihla Keto-Huovinen kok
Ben Zyskowicz kok
Anna-Kaisa Ikonen kok
Peter Östman kd
Janne Sankelo kok
Veikko Vallin ps
Pekka Aittakumpu kesk
Mikko Kinnunen kesk

Lakialoite LA 10/2019 vp

Pia Kauma kok
Jenna Simula ps
Paula Risikko kok
Sari Multala kok
Sari Tanus kd
Kari Tolvanen kok
Sheikki Laakso ps
Terhi Koulumies kok
Sari Sarkomaa kok
Jaana Pelkonen kok
Arja Juvonen ps
Jussi Wihonen ps
Ano Turtiainen ps
Päivi Räsänen kd
Mauri Peltokangas ps
Mikko Lundén ps
Sami Savio ps
Anne-Mari Virolainen kok
Juha Mäenpää ps
Markku Eestilä kok